

Opas kuulovammaisen liikkujan kohtaamiseen

1. Johdanto

Olemme tehneet tämän oppaan kuulovammaisen liikkujan kohtaamiseen valmentajille ja muille, jotka ohjaavat kuulovammaisia liikkujia. Oppaan tarkoitus on avata sitä, miten kuulovamma kannattaa huomioida liikunnassa niin, että kuulovammaisen liikkujan koetaan tulevansa kohdatuksi tasavertaisena liikkujana. Tiiviissä oppaassa on vinkkejä sekä viittomakielisten että huonokuuloisten liikkujien kohtaamiseen, käsitteiden selvennystä ja lista, mistä saa lisää tietoa aiheesta. Tässä oppaassa käytetty termi *kuulovammaisen* kattaa kuurot, huonokuuloiset ja kuulon apuvälineiden käyttäjät kaikkine kielineen. Muistutamme, että kuulovammaisia on moneen junaan. Tämä opas antaa suuntaa antavia vinkkejä - parhaiten saa selville kysymällä kuulovammaiselta suoraan, miten hän haluaa itsensä kohdattavan.

2. Vinkkejä kuulovammaisten liikkujien kohtaamiseen

Kuulovammaisia on monenlaisia. Ensimmäinen askel liikkujan kohtaamiseen on selvittää, mitä kieltä hän käyttää. Käytettävä kieli vaikuttaa liikkujan kohtaamiseen ja kussakin kielessä on omat erityispiirteensä, jotka tulee huomioida. Jos liikkuja käyttää viittomakieltä, visuaalisuus nousee merkittävään osaan kommunikaatiossa. Jos taas liikkuja käyttää puhekieltä, tulee varmistaa hänelle hyvät kuunteluolosuhteet. Kielten erityispiirteiden takia olemme jakaneet ohjeet kahteen osaan: *Viittomakieliset ja Huonokuuloiset* puhekieliset -otsikoiden alle. Toivomme, että sinä valmentajana pystyt poimimaan vinkeistä tilanteeseen tarvittavat vinkit.

Viittomakieliset

- Kohtaa kuulovammaisen liikkujan ilman ennakkoluuloja!
- Tee yhteistyötä kuulovammaisen liikkujan ja viittomakielen tulkin kanssa. Näin liikkuja kokee, että osaat toimia tulkkaustilanteessa.
- Auta tulkkia valmistautumaan tulkkaukseen kertomalla etukäteen harjoituksen sisällöstä, kuluista ja pelisäännöistä.
- Kohdistu puheesi suoraan kuulovammaiselle, vaikka hän katsookin tulkkia viestin vastaanottamiseksi.
- Älä hämmenny, vaikka tulkki tulkkaa kuulovammaisen sanoman minämuodossa.
- Katseen kohdistaminen kuulovammaiseen on tärkeää, koska viittomakieli on visuaalista, ja se mahdollistaa hänelle huuliltaluvun.
- Anna kuulovammaiselle riittävästi aikaa asioiden visuaaliseen hahmottamiseen.
- Vahvista sanallista viestiäsi ilmeillä ja eleillä.
- Elekieltä saa käyttää rohkeasti (tule/mene/vaihto) ja kannattaa sopia yhteisiä merkkejä.
- Käytä puheen tukena kuvia, kuvioita ja kaavioita.
- Käy aluksi harjoitus läpi kokonaisuudessaan, jolloin kuulovammaisen on helpompi hahmottaa mitä lähdetään harjoittelemaan/pelaamaan.
- Usein kuulovammaisen liikkujan haluaa katsoa ensin mallia muista ja sitten vasta itse tehdä perässä.
- Ohjeita annettaessa ei kannata selittää ja tehdä samaan aikaan, vaan rauhassa ensin selittää ja sitten vasta näyttää mallia.

Huonokuuloiset puhekieliset

- Puhu kuulovammaiselle suoraan edestäpäin, jotta kasvosi ja suusi liikkeet, eli huuliosi näkyvät hyvin.
- Treenien/pelien aikana on paljon taustamelua, joka voi vaikeuttaa kommunikaatiota. Eli puhu lähellä kuulovammaista liikkujaa.
- Selkeällä äänellä puhuessa kuulovammainen saa paremmin selvää puheesta. Eli älä mumise, puhu liian nopeasti tai hiljaisella äänellä.
- Älä puhu/huuda toiselta puolelta hallia, koska ääni kaikuu eikä puheesta saa selvää.
- Kuulon apuvälineiden käyttäjillä suuntakuulo voi puuttua jopa kokonaan. Siksi huudot "Syötä tänne!" voivat mennä tilanteesta ohi. Eleitä voi käyttää huutojen sijasta/lisäksi.
- Anna hetki aikaa kuunnella asiat loppuun. Anna myös aikaa kysymyksille.
- Älä hermostu, jos joudut toistamaan asian useamman kerran.
- Treenit on hyvä käydä läpi kokonaisuudessaan ennen treenien alkamista.
- Treeneissä on mahdollista käyttää kuulemiseen apuvälineitä, kuten FM-laitetta. Kysy kuulovammaiselta liikkujalta, olisiko jostain apuvälineestä apua.
- Kuulovammaisen liikkujan kuulokojeet ja puheprosessorit voivat harjoitusten aikana kastua ja sammua, tai niistä voi loppua akku/paristot. Kun kojeita kuivutetaan tai akku/paristoja vaihdetaan, sillä aikaa liikkuja ei kuule ja hän on huulion, tukiviittomien, eleiden ja/tai viittomakielen varassa.

Lisäksi lasten ja nuorten kanssa huomioitavaa

- Lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi ja ymmärtää muita.
- Kysy lapsen huoltajilta tai lapselta itseltään, onko jotain erityistä, jota sinun olisi hyvä tietää.
- Pidä ohjeet yksinkertaisina ja pilko ne osiin. Voit käyttää apuna visuaalisia apuvälineitä kuten kuvia ja näyttää esimerkkiä.
- Älä hermostu, jos kuulovammainen lapsi tekee toisin kuin neuvottu – hän on saattanut kuulla tai ymmärtää ohjeet väärin.
- Tarkkaile lasta ja varmista, että hän on ymmärtänyt oikein.

- Jos lapsi kysyy jatkuvasti "mitä", älä luovuta vaan kerro asiiasi uudelleen, kunnes lapsi on ymmärtänyt.
- Kuuntele lasta – jos et saa puheesta selvää, yritä kysyä lisää ja päätellä tilanteesta mistä voisi olla kyse. On tavallista, että huonokuuloiset, puhekieliset lapset kuulevat ja oppivat monet sanat aluksi väärin. Erityisesti konsonantit m, n, k, p, t, s sekoittuvat helposti keskenään.
- Muista, että kuulovammainen lapsi on aina ensisijaisesti lapsi – yksilö, jolla on omat vahvuutensa!

"Toiminnan pitää perustua vahvasti asioiden ja tilanteiden näyttämiseen"

**ISOMMAN RYHMÄN VOI
VÄLILLÄ JAKAA
PIENRYHMIIN, JOLLOIN
KOMMUNIKAATIO
HELPOTTUU.**

3. Tulkin käyttäminen

- Kuulovammaisella liikkujalla on oikeus käyttää viittomakielen tulkkia ja vain hän itse voi päättää, käyttääkö tulkkia vai eikö.
- Tulkkia käytettäessä puhetta ei tarvitse muuttaa tai hidastaa. Voit valmentaa normaalisti.
- Tulkin käyttäminen on joukkueelle maksutonta, eikä kustannuksista tarvitse huolehtia.
- Kuulovammainen liikkuja huolehtii itse tulkin tilaamisesta ja muista tarvittavista järjestelyistä.
- Valmentajana voit tehdä yhteistyötä tulkin kanssa briiffaamalla hyvin tulevien harjoitusten sisällön.
- Huomioithan myös, että jotkut kuulovammaiset liikkujat käyttävät kirjoitustulkkia. Tässä tapauksessa

tulkki kirjoittaa puheen tekstiksi ja kuulovammainen lukee tekstin laitteelta. Liikkuja ei ehkä käytä harjoituksissa tulkkia, mutta voi haluta kirjoitustulkin kuulemisen tueksi esimerkiksi joukkuepalavereihin ja joukkueen yhteisiin tapahtumiin.

Mikä neuvoksi, jos kuulovammainen tulee harjoituksiin ilman tulkkia?

- Varmista, että kuulovammainen ymmärtää asiasi.
- Kirjoita asiat paperille tai kännykkään.
- Käytä puheen tukena yksittäisiä viittomia, lajiin kuuluvia käsimerkkejä tai opettele viittomakieltä.

4. Joukkueen yhteenkuuluvuus

Yhteenkuuluvuus tarkoittaa...

- joukkueen valmiutta ottaa kuulovammainen liikkuja osaksi joukkuetta
- sitoutumista saavuttaa joukkueena yhteisesti sovitut tavoitteet
- toisista välittämistä ja yhdessä viihtymistä
- toisen liikkujan kuuntelemista ja kunnioittamista
- luottamusta liikkujien kesken sekä liikkujien ja valmentajan kesken
- vastuun jakamista joukkueessa
- jokaisen liikkujan osallistamista joukkue toimintaan
- kuulovammaisen liikkujan omaa kokemusta osallisuudesta ja yhteisöllisyyden tunteesta
- kuulovammaisen oman toiminnan tuntemista merkitykselliseksi joukkueessa

Kuulovammaisen asema joukkueessa

Kunnioita kuulovammaisen liikkujan yksituisuutta, äläkä mene kertomaan kaikille, että joukkueessa on kuulovammainen liikkuja. Huomio voi tuntua epä mukavalta ja he jäävät helposti silmätikuiksi. Anna kuulovammaisen liikkujan itse kertoa omasta kuulostaan, käyttämistään mahdollisista kuulon apuvälineistä sekä käyttämästään kielestään. Tai mikäli hän ei oma-aloitteisesti kerro näistä asioista, voit kysyä häneltä näistä asioista kahden kesken.

Joukkue voi vaikka pyytää viittomakielistä liikkujaa opettamaan tietyt viittomat, joita muut liikkujat voivat hyödyntää peleissä ja treeneissä. Viittomista voi olla hyötyä joukkueen kaikkien pelaajien välillä, kun etäisyyksien kasvaessa viittomakieli voi helpottaa kommunikaatiota.

”Joukkueella pitää olla valmius ottaa kuulovammainen mukaan harjoituksiin, ja myös peleihin, jos pelitaidot ovat riittävät”

5. Käsitteiden selvennystä

Ymmärrämme, että kuulovammaisiin liittyvät käsitteet voivat helposti sekoittua ja niitä näkyy toisinaan käytettävän virheellisesti yleisissä keskusteluissa ja kirjoituksissa. Täältä voit tarkistaa oikean terminologian.

Kuulovammaisuus:

Huonokuuloinen - Henkilö, jonka kuulo on alentunut. Huonokuuloinen voi kommunikoida puheella, viittomakielellä tai molemmilla kielillä. Huonokuuloinen voi käyttää puheen rinnalla myös tukiviittomia tai viitottua puhetta. Usein huonokuuloiset käyttävät jotain kuuntelun apuvälinettä. Huonokuuloisten puhekielisten kanssa kommunikoidessa tärkeää on hyvät kuunteluolosuhteet ja selkeällä äänellä heille kohdistettu puhe.

Kuulovamma - Kuulovammat voivat olla lieviä, keskivaikeita, vaikeita tai erittäin vaikeita. Kuulovamma voi olla synnynnäinen, etenevä tai kuulo on voinut vaurioitua myöhemmässä vaiheessa. Kuulo voi olla tasaisesti alentunut tai kuulovammainen voi kuulla hyvin matalia ääniä ja huonosti korkeita tai toisin päin. Kuulovamma voi olla myös toispuolinen, jolloin kuulovamma on vain toisessa korvassa ja toinen korva kuulee normaalisti.

Kuulovammainen - Henkilö, jolla on kuulovamma. Kuulovammaisia on moneen junaan. Jotkut käyttävät apuvälineitä ja jotkut eivät lainkaan. Kuulovammaiset voivat kommunikoida puheella, viittomakielellä tai molemmilla kielillä.

Kuuro - Yksi kuulovammaisuuden aste. Kuuro on henkilö, joka on menettänyt kuulonsa syntymän tai varhaislapsuuden aikana. Kuuro kommunikoi pääasiassa viittomakielellä, joka on hänen ensikielensä. Kuuromykkä on virheellinen termi kuuroudesta, eikä sitä tule missään tapauksessa käyttää sen syrjivän luonteen takia.

Kuuroutunut - Henkilö, joka on menettänyt kuulonsa puheen oppimisen jälkeen. Kuuroutuneella henkilöllä voi olla käytössään sisäkorvaistute, jonka avulla kuuleminen on mahdollista.

Viittomakielinen - Viittomakielinen on nimi henkilölle, joka identiteettinsä kautta samastuu viittomakieliseen yhteisöön. Viittomakieliset muodostavat kieli- ja kulttuuriryhmän.

Apuvälineitä:

BAHA-koje - BAHA -kojetta käytetään välikorvaperäisissä kuulovammoissa ja sen avulla ääni johdetaan toimivaan sisäkorvaan luuta pitkin. BAHA-koje voi olla kiinnitettynä joko pantaan (lapsilla yleensä) tai kiinteästi korvan taakse asennettuun ruuviin.

FM-laite - FM-laite on apuväline, jota voidaan käyttää yhdessä kuulokojeen ja/tai sisäkorvaistutteen kanssa. FM-laitteeseen kuuluu lähetin ja vastaanotin. Vastaanotin on liikkujalla useimmiten integroituna kuulokojeeseen tai sisäkorvaistutteen. Lähetin on ohjaajalla. Ota rohkeasti lähetin käyttöösi ja puhu siinä olevaan mikrofoniin tavallisella äänenvoimakkuudella. Äänesi siirtyy suoraan apuvälineeseen ilman hälyääniä. Pieni vaiva, iso apu!

Kirjoitustulkki - Kirjoitustulkkaus on menetelmä, jonka tarkoituksena on helpottaa kommunikointia. Kirjoitustulkki kirjoittaa puheen kannettavalle tietokoneelle, jonka ruudulta asiakas sen lukee. Tulkkaus tapahtuu vain yhteen suuntaan - kuuroutunut/huonokuuloisen asiakas osallistuu itse puhumalla.

Kuulokoje - Kuulokojeita voi olla yksi tai kaksi. Kojet ovat useimmiten korvalehden takana. Kojet vahvistavat kaikkia ympäristön ääniä: puhetta ja melua.

Sisäkorvaistute - Sisäkorvaistutetta käytetään kuulon kuntoutuksessa silloin, kun kyseessä on erittäin vaikea kuulovamma. Käytännössä istutteen käyttäjät eivät kuule mitään ilman apuvälinettä. Sisäkorvaistutteen on ulkoisia osia (puheprosessori ja kelamagneetti) sekä sisäisiä osia (istute). Sisäkorvaistutteen käyttäjällä voi olla toisessa korvassa myös kuulokoje.

Viittomakielen tulkki - Toimii tulkkaus-tilanteissa puolueettomasti kielen ja kulttuurin välittäjänä. Toimii tulkkaus-tilanteissa sekä kuulovammaista, valmentajaa että liikkujia varten. Mahdollistaa kuulovammaisen tasavertaisen osallistumisen urheilujoukkue toimintaan (Suomen perustuslaki 1999/731). Tulkki toimii ainoastaan kielen kääntäjänä, ei avustajana. Kuulovammainen hoitaa itse tulkin paikan päälle, joten valmentajan ei tarvitse huolehtia siitä.

6. Jäikö vielä kysyttävää?

Ota yhteyttä meihin, Suomen Kuurojen Urheiluliittoon (SKUL). Me SKULissa autamme sinua mielellämme ja mikäli emme osaa vastata kysymyksiisi, ohjaamme ottamaan yhteyttä oikeisiin tahoihin. Tarjoamme myös konsultointiapua seuroille.

SKUL on Suomen vanhin vammaisurheilujärjestö, jonka tehtävänä on taata yhdenvertaiset liikuntamahdollisuudet kaikille kuulovammaisille liikkujille. SKULin toiminta käsittää kilpailu- ja valmennustoiminnan sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla, seuratoiminnan urheiluseurojen tukena ja liikuntatoiminnan yhteistyössä kuntien, kaupunkien ja muiden järjestöjen kanssa.

www.skul.org

7. Lisätietoja

Kuuloliitto ry, www.kuuloliitto.fi

Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry, www.klvl.fi

Kuurojen Liitto ry, www.kuurojenliitto.fi

LapCI ry, <https://lapci.fi>
<https://lapci.fi/sisakorvaistute/vinkit>

Kuuloavain.fi on Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry:n ja LapCI ry:n yhteistyöhanke 2012-2015

www.kuuloavain.fi/info/vapaa-aika-ja-harrastukset

www.kuuloavain.fi/info/vapaa-aika-ja-harrastukset/sisakorvaistutetta-kayttavalaapsi-saa-harrastaa

Satakieliohjelma on kuuloalan verkosto- ja yhteistyöohjelma 2000–2020

www.satakieliohjelma.fi/wp-content/uploads/2017/02/kuulovammainen-lapsi-harrastaa-A4-SUOMI-paino-bleedit.pdf

Elisa Leinonen AMK opinnäytetyö 2018
[Kuuron osallistaminen urheilujoukkueeseen - valmentajan näkökulma](#)

Viittomakielen verkkosanakirjat
<https://suvi.viittomat.net>

<https://finsl.signwiki.org>

<https://viittomahaku.fi>

SKUL on koontanut tämän oppaan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä hankeavustuksella

